

Paše in skupno napajanje pri govedih in kozah so prepovedane. Živinski sejm tudi s prešiči in konji so prepovedani, kakor z govejo živino.

Mestni urad Škofja Loka 10. 11. 1879.

Bl. Mohar

Št. 616

Razglas

Ker se je dokazalo, da je v več hišah več otrok za šarlatom (rudečico) zbolelo, se občinstvu objavi, da naj vsak, pri kateremu bi ta bolezen se pokazala, to precej mestnemu uradu naznani, ker je ta bolezen zelo nalezljiva, da se zamore potrebno učiniti, da se bolezen dalje ne razširi.

Mestni urad Škofja Loka 12. 5. 1881.

Bl. Mohar.

Št. 548

Razglas

Opozoruje se vnovič vsi gospodje krčmarji, da morajo za vsako godbo dovoljenje si preskrbeti, če ne jih zadene kazen.

Mestni urad Škofja Loka 26. 5. 1884.

Bl. Mohar.

Št. 549

Razglas

Kopati se od jeza nad Fünferjevemu malnu na žagi do Krevsovega malna je prepovedano.

Mestni urad Škofja Loka 26. 5. 1884.

Bl. Mohar.

Spričevalo

Podpisan potrjuje, da je biv France Mrak iz Loga, okraj Loka, pri meni od 17. rožnika 1883 do 21. vinotoka 1884 za mlinskiga pomagača in se je med tem časom pridno, spošteno in čedno zadržal, tako da ga kot dobro izurjenega delavca v mlinu vsim mlinarjem prav dobro priporočujem.

Šel je iz službe z lastno voljo, in sicer popolnoma zdrav.

Škofja Loka, dne 21. vinotoka 1884.

Andrej Gaber.

Slavni občinski zastop v Škofji-Loki!

Dne 27. junija t.l. poslal sem tvrdki: J. Demscher & Wwe v Železnike neko pošiljatev ter označil in razločno zapisal: železniška postaja »Škofjaloka«. Postajenačelnik pa ni hotel sprejeti z opazko, da te postaje ne pozna in da v prometnem tarifu ne najde žel. postaje z imenom Škofjaloka. To se mi je točno čudno zdelo, da sem se koj pritožil na žel. ravnateljstvo v Trstu. A žel. ravnateljstvo v Trstu mi je odpisalo, kakor razvidite iz priloge, da ime Škofjaloka se v istini ne nahaja v reglementarijskemu tarifu, to ime je toraj pri železnici nepoznato. Železnica pozna samo Bischoflack.

Je-li to častno za slovensko mesto Škofjaloka?! Čast tega slavnega občinskega zastopa in občinstva Škofjeloke zahteva, da se postavi ta stvar v prvi sednici na dnevni red, da se slovesno protestira proti takem preziranju slovenskih imen na slov. Kranjskem od strani železniške uprave in da se zahteva, da se koj vsi tarifi popolneje z umeščanjem slovenskih imen iz vseh slov. pokrajin. Drugače smo Slovenci in drugi Slovani izključeni od prometa z železnice, ktera naj bi bila samo za Nemce in Nemškutarje.

Upam, da ta slavni zastop ta moj dopis uvaži. Tudi jaz se bodem od moje strani pritožil na ministerstvo.

Topolovac, dne 8. julija 1896.

Pošta Opertalj v Istri

Matija Knavs

vinski veletržec

Opomba: Župan Valentin Sušnik je dopis poslal uredništvu Slovenskega Naroda. Obljubil je tudi, da bo zadevo postavil pred občinsko sejo.

France Štukl

MOJA POVEZAVA S PARTIZANSKO AKCIJO V DECEMBRU 1941

V številki Loških razgledov VIII/1961 sta brata Pavle-Miha in France-Veljko Kavčič precej podrobno opisala aretacijo bratov Jožeta in Franceta in očeta v decembru 1941 ter pobeg prvih dveh oziroma njuno rešitev iz zaporov s po-

močjo drzne akcije treh partizanov iz Cankarjevega bataljona. To so bili Lojze Pečnik, Franc Štular-Ilija in Jaka Božnar. Rada bi opisala svoje spomine na tiste dni, polne strahu in napetosti.

Pri nas doma, tj. v moji rojstni hiši v Fužinskem predmestju, so že dalj časa tekle priprave, bratje so se sestajali z drugimi aktivisti iz Škofje Loke in se pripravljali na odhod v partizane. V petek dopoldne, dne 19. decembra 1941 je gestapo nenadoma obkolil hišo in aretiral brata Jožeta in Franceta — ta dva so namreč našli doma. Prišli so po vse štiri. Ker sta bila Pavle in Peter pravočasno obveščena, sta ušla. Okrog pol dneva, ko sem pripravljala kosilo za svojo družino (stanovali smo v moževi hiši v Kopalniški ulici št. 3), je prišel oče ves pretresen povedat, da so gestapovci ravnokar odpeljali Jožeta in Franceta. Po tej novici, ki je tudi mene vso pretresla, se je oče takoj vrnil domov. Čez kratek čas so kot talca vzeli še očeta.

Zbrala sem toliko moči, da sem dokončala delo in položila petmesečnega dojenčka Matjaža spat. Vseskozi me je gnala misel, naj takoj nekaj ukrenem, čeprav sem bila nemočna proti taki sili. Pohitela sem k sestri Mari, ki je takrat stanovala z družino v Petrovi hiši (v tej hiši je bila v pritličju Petrova delavnica). Hišo so gestapovci še vedno stražili — čakali so, da bosta še Pavle in Peter padla v njihove roke. Gestapovci me niso pustili do sestre, vendar me je ona opazila in mi uspela povedati, da je tudi oče že aretiran.

Tekla sem takoj na Mestni trg in šla naravnost v prostore takratne hranilnice, nasproti stavbe tedanjega gestapa. Uslužbenko Rezko Dagarin sem vprašala, če so že koga od bratov pripeljali na zaslišanje. Rekla je, da imajo že nekaj časa Jožeta gori. Vprašala sem, če smem tam počakati. Po daljšem času je pripeljal gestapovec brata Jožeta. Videla sem naravnost v vežo, kako se je pripravljaj in poskušal, da bi čimmanj pokazal, kako je pretepen. Šla sem kar za njimi. On me je takoj opazil. Videla sem, kako težko hodi. V Rottenbücherjevi veži, od koder se je videla sodnija, sem čakala. In res so takoj nato pripeljali ven brata Franceta. Stopila sem na cesto, da smo se srečali in kar nehote sem ga poklicala.

Aretacija je pospešila odhod v partizane več loških aktivistov, ki so se že prej pripravljali na to. V soboto, 20. decembra je bila že vzpostavljena zveza med zaporniki in partizani. K meni je Jože poslal že v soboto mladega fanta pripornika. Fant je kot zapornik pripravljajal drva za urade gestapa in je

zato odhajal vsak dan iz zaporov. Še danes ga občudujem (kasneje ga nisem nikdar več videla), ali je bil premlad, da se ni zavedal nevarnosti, ali pa tako pošten in junaški, da je tvegaj glavo. Jože mi je na podlagi zaslišanja sporočil iz zapora, da je neka oseba že dalj časa vohunila okrog naše hiše v Fužinskem predmestju. Ker pa izdajalec ostalih oseb, ki so se sestankov udeleževale, v temi ni spoznal, so bili prijeti samo moji bratje in zato naj vsi drugi prizadetj takoj izginejo. V soboto in nedeljo so se pri meni kar vrstili kurirji. Eden je prinašal, drugi pa odnašal pošto. Jožeta je zelo skrbelo za ženo Franco in enoletnega sina Janeza. Sporočil je, naj takoj poskušata pobegniti v Ljubljano. Žena je bila zadnji mesec pred porodom in je 14 dni po prihodu v Ljubljano rodila mrtvega fantka.

K meni je v petek zvečer in v soboto prišel tudi gestapovec Stiasny in spraševal, če sta se komu od domačih pobegla brata Peter in Pavle že javila. Na njegova vsiljiva vprašanja sem odgovarjala, da sta verjetno pobegnila v Ljubljano. Imela sem vtis, da verjame. Ob vsakem obisku gestapovca pa sem trepetala, da medtem ne bi prišel fant iz zapora s pošto, kar bi prekrizajlo vse načrte. V nedeljo dopoldne je prišel Stiasny še enkrat in bil ves besen, ker je bil odgovor vsakokrat negativen. Povedal je, da bosta Jože in France v ponedeljek odpeljana v Begunje in ustreljena z očetom vred. Govoril mi je tudi, da je gestapu znano, da je Pavle eden izmed glavnih organizatorjev OF v Škofji Loki in ga morajo dobiti, za Petra pa vedo, da je zelo dober in vesten delavec, zato ga bodo poslali v Nemčijo, ker take delovne ljudi tam zelo potrebujejo. Izgovarjala sem se, kolikor sem pač mogla v tisti strašni živčni napestosti.

Kakor hitro je bila priložnost, sem sporočila, kar sem zvedela — ali v zapore ali bratoma v bataljon. Medtem so bili vsi domači že obveščeni, da pridejo partizani reševat zapornike v nedeljo zvečer in da naj domači pred tem zbežijo v Ljubljano. Tudi meni so svetovali, naj zbežim. Takrat sem imela 5 mesecev starega sina, pa sem mislila, kako naj z njim bežim. Ker sem stanovala pri možu in nisem bila član očetovega gospodinjstva, sem se odločila, da ostanem. Upala sem, da me bodo Nemci morda zaradi tega pustili na mi-

ru. Pozneje se je izkazalo, da je bila za vse takšna odločitev bolj koristna.

Od Franceta sem dobila v nedeljo iz zaporov prav majhen listek z navodili, kaj naj doma pobremo in uničimo zaradi morebitne ponovne preiskave. Na koncu listka je pisalo: »Premišlujem, kdo bo ta gordijski vozec presekal?«

Prvotno mi je bilo sporočeno, morda pomotoma, da bo akcija ponoči. V nedeljo dopoldne pa je prišel kurir, Šinkov iz Puštala, povedat sestri Mari, da bodo partizani akcijo na zapore izvedli zvečer. Svak Pehar je čakal v nedeljo okrog poldneva na Erženovem dvorišču nasproti zaporov za ugodno priložnost, če bi se Jože ali France pokazala na oknu. In res ga je opazil France ob delitvi opoldanskega obroka. Pehar mu je z mimiko in nemim odpiranjem ust poročal o času predvidene akcije.

Sporočilo, ki ga je bil poslal Pavle iz bataljona, smo vsi domači resno vzeli na znanje in se odločili, da bežita ilegalno v Ljubljano dve družini, in sicer: Jože in Mara Pehar s sinovoma (Jože 7 let, Andrej 6 let) in brata Jožeta žena Francka z enoletnim sinom Janezom. Odločitev o pobegu je bila sprejeta pri obeh družinah brez oklevanja, kljub hudi zimi in mrazu. Obe sta zapustili tople domove in šli negotovosti naproti. Že v soboto smo se v največji tajnosti lotili pripravljanja najnujnejših stvari (obleke, obutve, perila ter hrane). Nekaj fantovske garderobe smo takrat prenesli k sosedu Šobrovi in Janezu Oblaku (Bodlerju) ter k Margučevi Ani in Kraševčevi mami. Ker družini nista mogli vzeti s seboj kaj prida prtljage, je naprosil Peharjev Jože Pavleta Jamnika (Stricmanovega) s Spodnjega trga, da bi odpeljal del prtljage v Stanežiče do nekoga kmeta. Pavle Jamnik je kot simpatizer OF nevarno pot zanesljivo opravil.

Obe družini sta v popoldanskih urah zapustili vsaka svoj dom in odšli na tvegano pot. Z Dragušo Potočnik (por. Kalan) sva jih spremljali do brvice čez Sušico ob izlivu v Soro. Za slovo smo si podali roke, besed pa nismo zmogli. Vsa tveganja so bila še pred nami, tako njihova ilegalna pot kakor napovedana partizanska akcija na zapore. Družini sta nadaljevali pot mimo Hoste in se naprej odpeljali s Španovim vozom (kmet Hartman s Suhe). Po nekaj dneh sem že dobila sporočilo iz Ljubljane, da sta obe družini srečno prišli čez mejo.

Z Dragušo Potočnikovo sva se nazaj grede vrnili v mojo rojstno hišo v Fužinskem predmestju. Tu sva še enkrat pregledali, kolikor sva pač bili tedaj za tako opravilo sposobni, vse papirje in našli med njimi nekaj obremenilnega gradiva, ki sva ga delno spravili na bolj varno mesto, delno pa uničili. Nato sva na mojem domu čakali na potek dogodkov. Pretreseni od skrbi za družini na begu in zaskrbljeni zaradi predvidene akcije na zapore, sva se presedali s stola na stol, hodili po sobi gor in dol. Vse najine misli so bile strnjene v eno samo točko: »Akcija! Uspeh — neuspeh? Kaj se bo zgodilo, če ne bo uspeha? Kaj bo z očetom, ki ni bil več mlad? Kako bo v primeru bega dohajal ostale?« Matjaža, ki je jokal v košarici, skorajda nisem slišala. V strašni živčni napetosti sem pozabila, da otrok od jutranjega obroka še ni bil nahranjen.

V to najino nemirnost pa priteče nekaj po 19. uri moj mož Pavle in zavpije: »Jože je pobegnil! Kaj bo sedaj?« On namreč o predvideni akciji ni vedel ničesar, nisem hotela še njega razburjati.

Po teh besedah mi ni bilo jasno, kako in kdo naj bi ušel — ali res samo eden in ne vsi zaporniki? Z Dragušo sva namreč pričakovali vdor v zapore pozneje zvečer. Ona je takoj odšla, da je ne bi gestapovci dobili pri meni in da bi videla situacijo zunaj. Jaz sem ostala doma in čakala nadaljnjih razpletov.

Kot bi slutil, kaj se dogaja, je še Matjaž v košarici začel obupno jokati. Pravkar sem se pripravljala, da mu pripravim obrok, ko pridrvi v vežo cel zbor gestapovcev — okrog 10 jih je bilo. Vsi so vpili in mahali z brzostrelkami proti meni. Bili so besni in podivjani, eden izmed njih je hotel kar sprožiti vame, pa ga je drugi z roko zadržal. Iz vsega vpijta sem razumela le vprašanja, kje da so banditi in ali jaz skrivam brate. Iz tega sem sklepala, da sta med ostalimi pobegnila tudi oba brata. Toda, kaj je z očetom! Moje misli so šle svojo, njihove pa svojo pot. Pojasnjevati mi sploh ni bilo treba, saj drug drugega nismo ne slišali ne razumeli. Vsi vprek so vpili name. Nekdo je odprl večna vrata, nekaj zavpil, nisem razumela kaj. Vsi nenkrat so se zapodili ven, ne da bi preiskali hišo. Po njihovi besnosti sem lahko sklepala in pričakovala le to, da me bodo odpeljali v zapor, preden bom utegnila Matjažu skuhati večerjo. Tisti trenutek me je to najbolj skrbelo. Sku-

šala sem si tudi razložiti nagel odhod gestapovcev. V strahu sem tudi pomislila, da to lahko pomeni, da so ubežnike že ujeli. Sto in sto vprašanj brez odgovora!

Naslednji dan sem zvedela nekaj več o pobegu. Od mene so gestapovci tekli v Petrovo delavnico in v Jožetovo gostilno. Seveda tam niso našli nikogar. Ta poteza gestapovcev je bila pravzaprav zelo naivna. Kdo bi šel v past, če se v takem trenutku namesto pred strehom znajdeš na svobodi, okrog in okrog Loke pa sami hribi. Brat Pavle je že

med tednom pripravil svoj nahrbtnik in ga spravil pri meni. Takoj sem ga poslala po Jaki Jesenovcu na Dobravo, kjer ga je dobil. Za ostale borce smo naknadno s pomočjo tovarišic oskrbeli razno zimsko perilo in primerno obutev.

Naj končam svoje spomine na tiste dni, ki se nanašajo na težke začetke naše borbe. Pozneje je seveda bilo še veliko razburljivih dogajanj, povezanih s srečanji z borci. Velikokrat pa sem doživljala tudi lepe in srečne trenutke.

Tončka Hafner

IZ SPOMINOV NA ZAČETKE ODPORA PROTI OKUPATORJU

Moj mož Tone se je odzval klicu OF kot prvi loški borec. V partizane je odšel 6. decembra 1941. Ker so fantje, ki so odšli v istem mesecu in se skupno pridružili Cankarjevemu bataljonu, potrebovali orožje, obleko, obutev, perilo, hrano in drugo, sem v tistih zimskih mesecih veliko hodila na zveze po hribih in prinašala vse, kar mi je uspelo priskrbeti. Vedno sem morala tudi poročati, kolikor sem lahko izvedela o premikih Nemcev in o splošnem stanju v mestu. Imela sem stik (tako mi je bilo od Jaka Bernarda naročeno) z dvema nemškima oficirjema, ki sem ju morala vzeti na stanovanje. Na moja spretna igravanja sta mi nehote marsikaj izdala, še več pa njun šofer. Vse, kar mi je uspelo izvreči iz njih, sem takoj javila naprej, bodisi ustno ali po kurirju. Če so bili partizani za kak dan po hribovskih kmetijah, sem prejela od domačih obvestilo, naj se takoj zglašim pri njih. Večkrat mi je tako vabilo poslal tudi terenski aktivist Tine Kalan.

Dne 8. februarja 1942 me je prišlo iskati Jamnikovo dekle iz Sopotnice, naj grem takoj z njo. Pri njih doma sta me že čakala moj mož in Jaka Bernard. Naslednji dan sta imela z drugimi borci sestanek pri Oblaku na Stirpniku v Selški dolini. Tu sem naletela še na dva druga partizana, in sicer Staneta Kersnika in Sifererja. Spominjam se, kako dobro sta bila mož in Jaka tisto popoldne razpeložena. Mene pa so preganjale neke težke slutnje, ki so se, žal, že drugi dan uresničile. Med potjo tja sta obiskala še ranjene dražgoške borce.

Sestanek pri Oblakovih na Stirpniku se je napovedanega dne že začel, ko

priteče domači fant (stal je zunaj na straži) z vestjo, da se bližajo Nemci. Ostalim je uspelo rešiti se, Jaka, moj mož in domači pa so ostali. Oba partizana sta sprejela boj z Nemci in ob njihovi veliki premoči, bilo jih je 30, nesrečno končala. Jaka je dobil strel v trebuh in se še pognal po snežnem plazu. Nemci so ga takoj obkolili, dobili bi ga radi še živega, medtem pa si je sam spustil kroglo v glavo. Moj mož Tone je skočil na hlev, odtrgal neke deske za kritje, oni pa so takoj zažgali hlev in Tone je med skočkom iz njega dobil rafal iz brzostrelke. Še je menda kazal znake življenja in Nemci so ukazali domačemu fantu, naj ga prenese v hišo na podstrešje. Ko so razen živine Nemci pobrali iz hiše vse, so jo zažgali. Sina Alfonza so strašno pretepli, vse domače pa takoj odpeljali v St. Vid v taborišče za preseljene. Kostil, ki so ostale od moža, sem prenesla takoj po vojni v nov grob na škoftjeloškem pokopališču.

Nekaj dni po tem strašnem dogodku mi je Mara Guzelj povedala, da sta padla na Selškem dva partizana — študenta, eden velik in eden majhen. Takoj sem pomislila, ali sta to Tone in Jaka. Nihče mi slutnje ni potrdil. Opazila sem, da se me je sleherni, ki bi o tem kaj točnega vedel, izogibal. Begala sem sem in tja in poizvedovala. Pogrešala sem tudi kake vesti od moža.

V teh mesecih do moje aretacije 19. marca 1942 sva tesno sodelovali s Tončko Hafner pri obveščanju in preskrbi borcev. Kakih 14 dni po tistem nesrečnem dogodku na Stirpniku pride ona k meni rekoč, da morava priti še isti večer po osmi uri v Pungert, s posebnim